

<https://doi.org/10.52340/lac.2021.680>

პედაგოგია Pedagogic

ბავშვზე ემოციური ძალადობა არასათანადო ლექსიკის გამოყენებით

მაია ახვლედიანი, სოფიო მორალიშვილი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: maia.akhvlediani@atsu.edu.ge, sopio.moralishvili@atsu.edu.ge

ბავშვთა მიმართ ძალადობა მრავალი ფორმით ხორციელდება და ბავშვებზე ძალადობით გამოწვეული პოტენციური დაავადებების ჩამონათვალად არის საკმაოდ ფართო. ბავშვისათვის მიუღებელი მკაცრი ლექსიკის გამოყენებას შეუძლია პირდაპირი მნიშვნელობით შეცვალოს ბავშვის ტვინის განვითარების გზა. კვლევების თანახმად, ბავშვებზე ფსიქიკური ძალადობით გამოწვეული ჯანმრთელობის პოტენციური პრობლემები შეიძლება იყოს დეპრესია, შფოთვა, პოსტ-ტრავმული სტრესული აშლილობა, თვითმკვლელობაც კი.

21-ე საუკუნეში ბავშვთა მიმართ ძალადობის მასშტაბები წარმოუდგენლად მაღალია, რაც კიდევ უფრო გამძაფრდა Covid-19 პანდემიის პირობებში. კორონავირუსის აფეთქებამ უდიდესი ზეგავლენა იქონია ადამიანების ყოველდღიური ცხოვრების რიტმზე, რაც, თავის მხრივ, ბავშვების ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზეც აისახა.

არასწორად შერჩეული ლექსიკა, ყვირილი ცვლის ბავშვის განვითარების მიმართულებას და იწვევს გამოუსწორებელ შედეგებს, როგორც შეიძლება იყოს ღრმა ფსიქოლოგიური პრობლემები, რომლებიც მოზარდობის ასაკში კიდევ უფრო გამწვავდება. ბავშვთან ვერბალური ურთიერთობის მიუღებელი ფორმებია - მუდმივი კრიტიკა, დამცირება, დადანაშაულება, გინება, ყვირილით საუბარი. სამწუხაროდ, ძალადობის ამგვარი ფორმები ხშირია არამხოლოდ ოჯახში, არამედ საგანმანათლებლო დაწესებულებებშიც, რაც თავის მხრივ აფერხებს ბავშვის გონებრივ განვითარებას, განათლებას, ლაზავს ღირსებას, იწვევს ჩაკეტილობას და სწავლის მოტივაციის გაქრობას. წარმოუდგენელია, თანამედროვე სკოლის მასწავლებელი, რომელიც არ ფლობს სათანადო ცოდნას ბავშვის უფლებების შესახებ და ახდენს ბავშვზე ფსიქოლოგიურ ძალადობას არასათანადო ლექსიკის გამოყენებით.

უფროსის და ბავშვის ურთიერთობა ორმხრივი პროცესია - როგორც ბავშვი სწავლობს უფროსისგან, ასევე სწავლობს უფროსიც ბავშვისგან; შესაბამისად, აუცილებელია, რომ უფროსი მუდმივად აკვირდებოდეს, ანალიზებდეს ბავშვის ქცევას, მის ემოციებს და, ზოგადად, ბავშვთან, როგორც პიროვნებასთან, ურთიერთობის პროცესს. ეს ყველაფერი მას დასკვნების გამოტანაში და ბავშვთან ურთიერთობის უფრო საინტერესოდ წარმართვაში დაეხმარება.

საკვანძო სიტყვები: ჩაგვრა, არასათანადო ლექსიკა, ემოციური ძალადობა.

სიტყვებს შეუძლიათ ზიანის მიყენება - ემოციური შეურაცხყოფა შეიძლება ისეთივე მავნე იყოს, როგორც ფიზიკური შეურაცხყოფა და მან შეიძლება მთელი ცხოვრება გასტანოს. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის 2016 წლის გამოცემაში „შვიდი სტრატეგია ბავშვთა მიმართ ძალადობის დასაცავად“ ვკითხულობთ, რომ „ჩვენი საზოგადოების ყველაზე მოწყვლადი წევრების - ბავშვების და მოზარდების, მიმართ ძალადობას დამანგრეველი გავლენა აქვს მათზე, რაც იწვევს ჯანმრთელობის დაზიანებისა და სოციალური პრობლემების ფართო სპექტრს“ [Inspire, 2016:10]. მოცემული კვლევის მიზანი ოჯახში და საგანმანათლებლო დაწესებულებაში, სიტყვიერი ძალადობის ფორმებით, არასათანადო ლექსიკით, ყვირილით, გამოწვეული პრობლემების გაანალიზებაა.

კვლევების თანახმად, ბავშვებზე ფსიქიკური ძალადობით გამოწვეული, ჯანმრთელობის პროტენციური პრობლემები შეიძლება იყოს:¹ დეპრესია და შფოთვა, თავდასხმა, პოსტ-ტრავმული სტრესული აშლილობა, თვითმკვლელობაც კი. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიწერ 2020 წელს გამოცემულ გლობალურ ანგარიშში ბავშვთა მიმართ ძალადობის პრევენციის შესახებ 2020, აღნიშნულია, რომ 4 დან 3 ბავშვი განიცდის სხვადასხვა ფორმით ფიზიკურ ან ფსიქიკურ ძალადობას მათი მშობლების ან მზრუნველების მხრიდან.²

ბავშვისათვის მიუღებელი მკაცრი ლექსიკის გამოყენებას შეუძლია პირდაპირი მნიშვნელობით შეცვალოს ბავშვის ტვინის განვითარების გზა, რადგან ადამიანები უარყოფით ინფორმაციასა და მოვლენებს უფრო სწრაფად და საფუძვლიანად ამუშავებენ, ვიდრე დადებითსა და სასიამოვნოს. ტვინის მაგნიტურ-რეზონანსული ტომოგრაფიის კვლევებმა, ჩატარებულმა იმ ადამიანებზე, რომლებიც ბავშვობაში განიცდიდნენ მშობლების მხრიდან სიტყვიერ შეურაცხყოფას ან პირიქით, არ იყვნენ სიტყვიერი შეურაცხყოფის მსხვერპლნი, გამოავლინა შესამჩნევი ფიზიკური სხვაობა ტვინის იმ ნაწილებში, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან ბგერებისა და ენის დამუშავებაზე.³

ამრიგად, ადრეულ ასაკში ძალადობის გამოცდილებამ შეიძლება ზიანი მიაყენოს ტვინის განვითარებას და ნერვული სისტემის სხვა ნაწილებს, ასევე, ენდოკრინულ, სისხლის მიმოქცევის, ძვალ-კუნთოვან და რეპროდუქციულ, რესპირატორულ და იმუნური სისტემებს. ჯანმრთელობის ეს პრობლემები, შესაძლოა, მთელი ცხოვრების მანძილზე გაგრძელდეს. მყარი მტკიცებულებების მიხედვით, ბავშვებზე ძალადობა იწვევს კოგნიტური განვითარების შეფერხებას, დაბალ აკადემიურ მოსწრებას, სკოლიდან გარიცხვას, ადრეულ ორსულობას... [WHO 2014].

21-ე საუკუნეში ბავშვთა მიმართ ძალადობის მასტშაბები წარმოუდგენლად მაღალია, რაც კიდევ უფრო გამძაფრდა Covid-19 პანდემიის პირობებში. კორონავირუსის აფეთქებამ უდიდესი ზეგავლენა იქონია ადამიანების ყოველდღიური ცხოვრების რიტმზე, რაც, თავის მხრივ, ბავშვების ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზეც აისახა. მიუხედავად იმისა, რომ 1989 წლის კონვენცია დაფუძნებულია ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპზე და აღნიშნული პრინციპის დაცვა ნიშნავს, რომ ყველა ქმედება, რომელიც ეხება ბავშვს ან მოქმედებს მასზე, მოტივირებული უნდა იყოს "ბავშვის საუკეთესო ინტერესებით".

დოქტორი ღაზან ხალილი, თავის სახლემძღვანელოში „ბავშვის უფლებები, ისტორიული ევოლუცია“ მიიჩნევს, რომ უკეთესი იქნებოდა, გაეროს ბავშვთა უფლებების კომიტეტს მიეღო

¹WHO Global Status Report on Violence Prevention 2014, Geneva
<https://www.who.int/publications/i/item/WHO-NMH-NVI-14.2>

² <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/violence-prevention/global-status-report-on-violence-against-children-2020>

³ <https://doi.org/10.1111/cdev.12143>

"ბავშვის საუკეთესო ინტერესების" პრინციპი, როგორც კონვენციის ფუნდამენტური ფილოსოფია და მაღალი მიზანი, რომელიც მიღწეულ უნდა იქნას ნებისმიერ ვითარებაში. ჯერ კიდევ არსებობს იმპერატიული მოთხოვნილება უფრო ღრმად შესწავლილი და განვითარებული იქნას "ბავშვის საუკეთესო ინტერესების" პრინციპი, მისი განხორციელების და რეალიზების გზები [ხალილი, 2021:136].

აკადემიკოსი შალვა ამონაშვილი ბავშვის მომავალზე მშობლის ლექსიკის ზეგავლენის შესახებ აღნიშნავს, რომ წარმოთქმული სიტყვა ადამიანისთვის ან სიკეთის მომტანია, ან უბედურების: „მშობლის ლექსიკა წყვეტს ბავშვის მომავალს ... თუ სიტყვაში ჩავდე ჩემი ალერსი, სიყვარული, პატივისცემა, თანაგრძნობა, იმედი, რწმენა, ეს გამოიწვევს იმას, რომ ბავშვი უფრო გაბედულად გადადგამს ნაბიჯს.¹

რა თქმა უნდა მშობელს სურს, რომ მისი შვილი იყოს ჯანმრთელი, წარმატებული, იპოვოს თავისი ადგილი ცხოვრების ამა თუ იმ სფეროში, მაგრამ ისინი ხშირად არ ითვალისწინებენ შვილების ინტერესებსა და განწყობებს. ხოლო, როდესაც საუბრობენ ჯანმრთელობაზე - საუბარია ძირითადად ბავშვების **ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე**, რაც რა თქმა უნდა, ძალიან მნიშვნელოვანია, მაგრამ ნაკლები ყურადღება ექცევა ამ დროს ბავშვის **ემოციურ კეთილდღეობას**, მის თვითშეფასებას, გარმოსთან ადაპტაციის უნარებს, რაც არა ნაკლებ მნიშვნელოვანი ფაქტორებია, რომლებიც დიდ გავლენას ახდენენ ადამიანის ცხოვრების სტილზე, ბევრად განაპირობებენ ცხოვრების ხარისხს [ყარაულაშვილი, 2017].

ბავშვის ემოციებზე, ფსიქიკაზე არასწორი რეაგირების შემთხვევებია: დადანაშაულება და გაკიცხვა, ჩხუბი, დაშინება, ბრძანება, ნოტაციები და მორალის კითხვა, გაფრთხილება, შედარება სხვასთან, სარკაზმი... როგორ მივალწიოთ ბავშვთან თანამშრომლობას? სასურველია ბავშვთან ურთიერთობის და სწავლების დროს გამოვიყენოთ პოზიტიური ინტერაქციის ძირითადი სტრატეგიები. აუცილებელია ბავშვთან საუბრისას გამოვიყენოთ სახელი, აღწერითი შეფასება, შექების ობიექტური და არა სუბიექტური ფორმები, ნაკლებად ვახსენოთ სიტყვა „არა“, ნეგატიური და უხეში ლექსიკა, მივაწოდოთ ინფორმაცია რომ შეცდომა ლეგიტიმურია და ყველამ შეიძლება ის დაუშვას.

ბავშვს, რომელიც განცდის ვერბალური ძალადობის ფორმებს შეიძლება ახასიათებდეს დაბალი თვითშეფასება, თვითკრიტიკა, ნაკლები თავდაჯერებულობა, სწავლაში ჩამორჩენა და აგრესიულობაც კი [ბიკი და ნელსონი, 2016]. სამწუხაროდ, ძალადობის ამგვარი ფორმები ხშირია არამხოლოდ ოჯახში, არამედ საგანმანათლებლო დაწესებულებებშიც, რაც თავის მხრივ აფერხებს ბავშვის გონებრივ განვითარებას, განათლებას, ლახავს ღირსებას, იწვევს ჩაკეტილობას და სწავლის მოტივაციის გაქრობას. საქართველოს „ბავშვის უფლებათა კოდექსის“ მუხლი 60, რომელიც ბავშვის მიმართ ძალადობის პრევენციას ეხება, ვკითხულობთ, რომ: „სახელმწიფო იღებს ბავშვის

მოპყრობის ან სასჯელის გამოყენების პრაქტიკის აღმოფხვრისთვის საჭირო ყველა ფიზიკური დასჯის, მისდამი სხვა სასტიკი, არაადამიანური ან დამამცირებელი ადმინისტრაციულ, სოციალურ და საგანმანათლებლო ზომას“.²

ამგვარად, აუცილებელია, რომ საზოგადოებამ დაგმოს ბავშვის მიმართ არასათანადო და შეურაცხმყოფელი ლექსიკის გამოყენება და აღიაროს ის მიუღებელ ნორმად. წარმოუდგენელია, თანამედროვე სკოლის მასწავლებელი, რომელიც არ ფლობს სათანადო ცოდნას ბავშვის უფლებების შესახებ და ახდენს ბავშვზე ფსიქოლოგიურ ძალადობას არასათანადო ლექსიკის

¹ <https://momsedu.ge/>

² <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4613854?publication=2>

გამოყენებით. სწორედ ამ პრობლემის აღფხვრას ემსახურება ის საბაკალავრო თუ სამაგისტრო პროგრამები, რომლებშიც ფართოდ არის წარმოდგენილი ბავშვის უფლებების კურსები, ტრენინგ მოდულები, სემინარები რაც ხელს შეუწყობს ბავშვთა უფლებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას და ახალი ღირებულებების დამკვიდრებას.

განვითარების შესაბამისი სწავლების მეთოდების მცოდნე უფროსი ბავშვს ხელს უწყობს, თავისი განვითარების შესაძლებლობების ფარგლებში მაქსიმალურ შედეგს მიაღწიოს. ის პირადი მაგალითითაც ახდენს დიდ გავლენას ბავშვის პიროვნებად ჩამოყალიბებაზე. ბავშვისთვის იგი მთავარი მისაბამი პირია. ადრეული და სკოლამდელი განათლების ხარისხი მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული იმაზეც, თუ რა ღირებულებები, კომპეტენციები და კვალიფიკაცია აქვთ პირებს, რომლებიც ურთიერთობენ ბავშვებთან.

როგორ დავიცვათ ბავშვები ვერბალური ძალადობისაგან?

პირველ რიგში უნდა შევქმნათ კულტურა, რომელიც ბავშვს იცავს ძალადობისაგან და რომელიც მიიღწევა მხოლოდ მაშინ, როცა საზოგადოების ყველა სემენტი გაითავისებს ბავშვის უფლებებს და იმ ფაქტს, რომ ბავშვთა მიმართ ძალადობის შედეგად მიღებული უშუალო და გრძელვადიანი საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შედეგები და ეკონომიკური დანახარჯები საფრთხეს უქმნის განათლებაში, ჯანმრთელობასა და ბავშვთა კეთილდღეობაში ჩადებულ ინვესტიციას და აქვეითებს მომავალი თაობების პროდუქტიულობას. ამრიგად საზოგადოებაში გავრცელებული დამოკიდებულებებისა და ნორმების შეცვლა ბავშვთა მიმართ ძალადობის პრევენციის მნიშვნელოვანი ნაწილია, რომელიც ხშირად საჭიროებს მყარად ფესვგადგმული სოციალური და კულტურული ნორმებისა და ქცევების შეცვლას. განსაკუთრებით კი ისეთებისა, რომელთა მიხედვითაც ძალადობის ზოგიერთი ფორმა არა მხოლოდ ნორმალურია, არამედ ხანდახან მათი გამართლებაც შეიძლება. უნდა ჩამოყალიბდეს უფრო კეთილგანწყობილი დამოკიდებულება აღზრდის არაძალადობრივი მეთოდების მიმართ და რაც მთავარია, უნდა გაიზარდოს ცნობიერება იმაზე, თუ რა ითვლება ძალადობრივ ქმედებად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ყარაულაშვილი ა.,- ასაკისა და განვითარების შესაბამისი პოზიტიური ინტერაქცია (6-10 წლის ასაკობრივი ჯგუფი), World Vision Georgia 2017
2. ხალილი დ., - ბავშვის უფლებები ისტორიული ევოლუცია, აწსუ გამომცემლობა, 2021. გვ. 136
3. Bick, J., & Nelson, C. A.- Early adverse experiences and the developing brain. *Neuropsychopharmacology*, 41, 2016. p.177–196. Retrieved from <https://www.nature.com/articles/npp2015252>. doi: 10.1038/npp.2015.252
4. Ending violence against children: six stages for action, UNICEF, New York 2014
5. INSPIRE: seven strategies for ending violence against children, ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია, გვ.10, 2016
6. UNICEF strategic plan 2014-2017, New York, UNICEF 2014, p.6
7. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/no-violence-against-children-is-acceptable-all-violence-is-preventable>

8. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26130Child_Rights_2030_Agenda_H_LPF_2020.pdf
9. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046d3a0>
10. <https://www.reuters.com/article/us-positive-parenting-idUSBRE9B10VU20131202>

Maia Akhvlediani, Sophio Moralishvili

Verbal Abuse of Children

The 2030 Agenda for Sustainable Development states that considerable progress has been made towards the SDGs since 2015, though it is still slow. Conflicts, environmental, financial, health and humanitarian crises place children at risk of multiple rights violations, violence, marginalization, and discrimination. The scale of violence against children in the 21st century is incredibly high, which has been exacerbated by the Covid-19 pandemic.

Verbal or emotional abuse is a form of behavior that can harm a child's emotional development or sense of self-esteem. This form of abuse may include threats, constant criticism, rejection, as well as lack of love, guidance, support. In many cases it is rather difficult to prove an emotional abuse and accordingly, child protective services may not be able to take measures and somehow intervene without evidence of harm or mental injury to the child.

Verbal abuse may have a number of different patterns, including blaming, criticism, judging, threats, insults. Accordingly, abuses like these can impact every element of life, including academic performance, relationships, success at work and later in life. Verbal abuse like any other form of bullying and insult may have both short-term and long-term consequences, including the following mental health problems: chronic stress decreased self-esteem, anxiety, depression and etc.

Verbal abuse during childhood can have lifelong implications for victims, effecting their well-being and progress. Although the physical wounds may heal, there are many long-term consequences of experiencing the trauma of abuse. Maltreated and insulted children may be at risk of experiencing cognitive delays and emotional difficulties, among other issues, which can affect many aspects of their lives, including their academic outcomes and social skills development. Experiencing verbal abuse during childhood also is a risk factor for depression, anxiety, and other psychiatric disorders.

Changing societal attitudes and norms is an important part of preventing violence against children, which often requires changing well-established social and cultural norms and behaviors. Especially those according to which some forms of violence are not only normal, but sometimes can be justified. A more benevolent attitude towards non-violent methods of upbringing should be developed and, most importantly, an awareness of what constitutes a violent act should be raised.

Key words: bullying, child abuse, verbal and emotional maltreatment.

რეცენზენტი: პროფესორი ლ. ჩერნოვატი